

**EUROOPAN PARLAMENTIN TURVALLISUUSKÄSITYS
VENÄJÄN TILANTEESTA JA ALEKSEI NAVALNYIN
MYRKYTTÄMISESTÄ**

Turvallistamisen retoriikka ja argumentaatio päätöslauselmassa
2020/2777(RSP)

Noora Kuronen
Kandidaatintutkielma
Politiikan tutkimus
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2021

TIIVISTELMÄ

Euroopan parlamentin turvallisuuskäsitys Venäjän tilanteesta ja
Aleksi Navalnyin myrkyttämisestä

Noora Kuronen

Yhteiskuntatieteiden kandidaatti, politiikan tutkimus

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

Jyväskylän yliopisto

Ohjaaja: Vasileios Syros

Kevät 2021

Sivumäärä: 27

Tämä tutkielma on retorinen analyysi Euroopan parlamentin turvallisuuskäsityksestä Venäjän tilanteesta ja Aleksi Navalnyin myrkyttämisestä turvallistamisteorian viitekehyksessä. Turvallisuuskäsitystä tarkastellaan Buzanin, Wæverin ja Jaap de Wildeen turvallistamisteorian käsitteellisten välineiden sekä Chaïm Perelmanin retoriikan avulla. Tämän lisäksi taustalla huomioidaan Euroopan unionin yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka tutkielman riippumattomana tekijänä, jota Euroopan parlamentti osaltaan toteuttaa. Tutkielmassa keskitytään tarkastelemaan turvallisuuskäsityksen muodostumista kielessä ja puheessa kysymällä, millainen turvallisuuskäsitys Aleksi Navalnyin myrkytyksestä muodostetaan Euroopan parlamentin päätöslauselmassa.

Tutkielman aineistona on Euroopan parlamentin 17. syyskuuta 2020 Brysselissä hyväksytty päätöslauselma Venäjän tilanteesta ja Aleksi Navalnyin myrkyttämisestä 2020/2777(RSP). Päätöslauselmassa Euroopan parlamentti tuomitsee venäläisen oppositiopoliitikon myrkyttämisen murhan yrityksenä. Aineiston poliittista kontekstia taustoitetaan havainnollistamalla päätöslauselmaan johtanutta tapahtumaketjua sekä EU:n yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa (YUTP). Tutkimuskysymykseen on vastattu jakamalla analyysi seuraavin lukuihin: turvallisuuskäsityksen toimijat, kannanoton yleisö, kansainvälinen oikeus ja kansainväliset normit uhattuina sekä keskeisimmät turvallisuusuhat ja argumentointi. Johtopäätöksissä tutkimustulokset asetetaan kontekstiinsa osana kyseisen politiikanalan pidempiaikaisia linjoja ja aiempaa tutkimusta.

Tutkimuksessa Euroopan parlamentti näyttäytyy turvallisuuden määrittäjänä ja tarjoajana. Päätöslauselmassa Aleksi Navalnyin myrkytyksestä muodostetaan kansainvälinen turvallisuuskysymys retorisia keinoja käyttäen. Argumentaatiossa korostuu eri toimijoiden sekä kansainvälisten sopimusten rooli, missä erityisesti Perelmanin esisopimukset ovat läsnä. Päätöslauselma otti kantaa kansainvälisen turvallisuuden tilaan yhdistäen tapahtumia, toimijoita ja näkökulmia. Turvallisuuskäsityksessä on havaittavissa YUTP:n keskeisiä arvoja.

Avainsanat: Euroopan parlamentti, turvallistaminen, retoriikka, Aleksi Navalny, YUTP

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TEORIALÄHTÖINEN RETORIikka-ANALYYSI.....	4
2.1	Aineisto ja lähteet	4
2.2	Metodina retoriikka	5
2.3	Turvallistamisteoriasta yleisesti.....	7
2.4	Käsitteitä ja näkökulmia turvallistamispuheen tarkasteluun	8
3	TAPAUKSEN POLIITTINEN KONTEKSTI.....	11
3.1	Myrkytys ja Venäjän politiikka	11
3.2	EU:n yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka ja EP	12
4	ANALYYSI	14
4.1	Moniäänisen turvallisuuskäsityksen toimijat.....	14
4.2	Kannanoton yleisö	17
4.3	Kansainvälinen oikeus ja kansainväliset normit uhattuina.....	18
4.4	Keskeisimmät turvallisuusuhat ja argumentointi.....	20
5	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	23
	LÄHDELUETTELO	25

1 JOHDANTO

Venäjän aktiivisempi ulkopoliittikka on nostanut esiin niin uusia kuin vanhoja turvallisuusky-symyksiä kansainvälisten suhteiden areenalla viime vuosina. Krimin jälkeen kärjistyneet EU-Venäjä suhteet saivat uuden käännekohdan, kun syksyllä 21.8.2020 Venäjän opposition keula-kuva Aleksei Navalny kiidätettiin hermomyrkyllä altistuneena Omskista Berliiniin (Yle, 21.12.2020). Vaikka myrkytystapauksia ja Navalnyin painostamista on nähty Venäjällä ennenkin, tapaus saavutti runsaasti mediahuomiota ja nosti Venäjän toiminnan tarkasteluun kansainvälisenä turvallisuusuhkana. Näin myös Euroopan unioni (EU) vastasi paineeseen ja antoi julkisen ulko- ja turvallisuuspoliittisen ulostulon, kun Euroopan parlamentti kansan äänenä debatoi päätöslauselmasta jäsenmaita yhdistävän poliittisen linjauksen vastauksena tapahtuneeseen. Vaikka päätöslauselma hyväksyttiin kirkkaasti äänin 532, mutta myös tyhjiä ja vastustavia ääniä annettiin (Almqvist, 17.09.2020). Päätöslauselma herätti huomioni, kun tyhjää äänestäneiden joukossa oli myös suomalaisia europarlamentaarikoita, joista mm. Eero Heinäluoma (2020) julkaisi kantansa Facebook-päivityksessä. Puolia valitsematta nopeasti debatoitu päätöslauselma ajankohtaisena EU-politiikan linjauksena vaikutti kiinnostavalta tutkimusaineistolta, mikä toimi inspiraationa tämä tutkielman toteuttamiselle.

Tässä valtio-opin tapaustutkimuksessa Aleksei Navalnyin myrkytys yhdistetään ajankohtaisena ilmiönä aiempaan tietoon ja teoriaan sekä poliittiseen kontekstiinsa. Tutkielmassa Euroopan parlamentin päätöslauselma ”Venäjän tilanne ja Aleksei Navalnyin myrkyttäminen” huomioidaan osana Euroopan unionin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa (YUTP) ja sitä tarkastellaan reaktiona tapahtuneeseen turvallisuuskäsityksen näkökulmasta. Jo päätöslauselman otsikosta huomataan, kuinka siinä tullaan esittämään poliittinen tulkinta Venäjän tilanteesta, mikä tekee päätöslauselmasta yhteiskunnallisesti merkittävän ja siinä muodostuvasta turvallisuuskäsityksestä poliittishistoriallisen konstruktion. Parlamentaarinen puhe on aina tietyssä ajassa ja paikassa käydyssä poliittisen debatin tuotos eikä siis itsestään selvä tulos (Palonen 2012, 21–23). Siksi vaikka päätöslauselma on neutraalia viranomaistekstiä, sen lopullinen sisältö nopean reaktion turvallisuusdebatin tuloksena ja puheenvuorona kansainvälisellä areenalla on retorisesti kiinnostava. Turvallisuuskäsityksen muodostumista päätöslauselmassa lähestytään retoriikan sekä turvallistamisteorian viitekehyksessä. Tutkimukseen valittu Kööpenhaminan koulukunnan turvallistamisteoria on tuottanut paljon akateemisesti merkittävää turvallisuustut-

kimusta ja se tarjoaa monipuoliset välineet tarkastella tapaukseni kaltaisia kansainvälisiä turvallisuuskysymyksiä. Yhdessä retoriikan teorian kanssa tutkielmassa huomion keskipisteeksi asettuu turvallisuuden muodostuminen kielessä ja siten päätöslauselma puhetekoina. Pyrkimyksenä on tarkastella argumentaatiota turvallisuuskäsityksen puolesta. Siten tutkimuksessa kysytään, millainen turvallisuuskäsitys Aleksei Navalnyin myrkytyksestä muodostetaan Euroopan parlamentin päätöslauselmassa. Vaikka kompleksinen tutkimusasetelma tarjoisi näkökulmia moneen, tutkimuksen rajallisuus huomioiden tarkoituksena on hahmottaa turvallisuuskäsityksen kannalta merkittävämmät turvallisuusargumentit ja -komponentit. Sikäli tutkimuksessa ei siis pyritä tarkastelemaan päätöslauselman tai politiikan alan onnistumista vaan sen turvallistamisen retorisia keinoja. Lisäksi vaikka tutkimuksessa huomioidaan ja taustoitetaan aineiston asettuminen EU:n ja Venäjän suhteiden historiallispoliittiseen kontekstiin, sitä kuitenkin analysoidaan yksittäisenä turvallisuuspoliittisena linjauksena.

Vaikka myrkytys tutkimuksen empiirisenä viitekehyksenä on vielä kovin uusi tapahtuma, on Euroopan parlamentin päätöslauselma osa YUTP:tä sekä EU:n Venäjä suhteiden politiikkaa, joita on tutkittu jo paljon. YUTP:n tutkimus on painottunut eri suuntiin sen asteittaisen laajenemisen ja kehittymisen myötä. Sitä on tarkasteltu etenkin strategiana ja politiikan alana, mutta myös tämän tutkielman tavoin osana tapaustutkimuksia etenkin kriisejä ja turvallisuutta tutkiessa. Esimerkiksi Mehmet Bardakçi (2010) on tarkastellut artikkelissa ”EU engagement in conflict resolution in Georgia: towards a more proactive role” EU:n roolia kriisinhallinnassa Georgiassa YUTP:n alaisen yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan tasolla. EU:n Venäjä suhteista YUTP:tä käsitteleviä tapaustutkimuksia on erityisesti Ukrainan kriisistä. Tutkimuksessa ”The EU Member States and the Crisis in Ukraine: Towards an Eclectic Explanation” André Härtel (2019) pyrkii hahmottamaan EU:n reaktiota kriisiä kohtaan jäsenmaiden tasolla. Myös poliittisista turvallisuustoimista esim. pakotteista ja niiden vaikutuksesta jäsenmaihiin on tutkimusta (ks. esim. Ferrero-Turrión, 2020). Turvallisuusaiheisissa valtio-opin pro graduissa on usein hyödynnetty samaista turvallisuuden tutkimukselle merkittävää Kööpenhaminan koulukunnan turvallistamisteoriaa esimerkiksi YUTP:ta strategisesti tarkastellessa (ks. esim. Asunmaa, 2018 tai Gerlander, 2004). Lisäksi retoriikka metodina kuuluu kiinteästi politiikan tutkimuksen suosimiin tutkimusmetodeihin, vaikka sitä on sovellettu vasta vähän turvallistamisteorian kanssa. Mielestäni teoriat kuitenkin täydentävät toisiaan. Samalla kun tutkimus tarjoaa tutkimuskenttään uutta näkökulmaa turvallisuuspuheen kielen ja argumentaation tarkasteluun, se tarjoaa ajankohtaisen katsannon EU-Venäjä suhteisiin ja YUTP:n linjauksiin.

Seuraavaksi kuvaan tutkielman etenemistä ja rakennetta. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys rakennetaan Kööpenhaminan koulukunnan turvallistamisteoriasta ja sen käsitteistä. Teoriapohja sidotaan retoriikan ympärille, johon Chaïm Perelmanin argumentaatioteoria sopii analyysia täydentäväksi tutkimusmetodiksi. Laajoista ja monipuolisista teorioista tutkimukseen on tietoisesti valittu selkeästi rajatut käsitteelliset välineet, jotka pyrkivät täydentämään toisiaan. Näin tutkimusmenetelmäksi muodostuu teorialähtöinen retoriikka-analyysi. Ennen analyysivaihetta taustoitan lyhyelti aineiston poliittista kontekstia tapahtunutta ja Euroopan yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa havainnollistaen. Alussa esitän tekstianalyttisen tutkimusotteen. Aineiston analyysivaiheessa päätöslauselmaa tarkastellaan teoriapohjasta johdettujen kategorioiden avulla, missä turvallisuuspuheesta pyritään hahmottamaan toimijoita, yleisöä, viitekohteita sekä keskeisimpiä uhkakuvia. Aineistoa on analysoitu retorisesti keskittyen tarkastelemaan sitä, mistä ja mitä tekstissä puhutaan sekä kuka puhuu ja kenelle. Lopuksi kokoan tutkimuksen kannalta merkittävimmät johtopäätökset.

2 TEORIALÄHTÖINEN RETORIikka-ANALYYSI

Tutkimusmenetelmä turvallisuuskäsityksen tarkasteluun rakennetaan turvallistamisteoriasta ja retoriikasta. Molemmat teoriat tarkastelevat puhetta ja tunnistavat puhumisen tekona missä sekä yleisö, että puhuja ovat määrittämässä todellisuutta. Turvallistamisteorian avulla voidaan tarkastella turvallistamispuheen toimijoita, viitekohteita sekä turvallisuusuhkia. Retoriikan avulla vuorostaan keskitytään tarkastelemaan puheen argumentointia. Kaiken kaikkiaan teoriapohja tarjoaa välineitä aineistosta ja itsestäänselvyyksistä etäännyttämiseen, minkä avulla pyrin lukemaan tekstiä vieraasta näkökulmasta. Tässä luvussa esittelen aluksi aineiston ja tutkimuksessani käyttämäni lähteet, minkä jälkeen esittelen tarkemmin tutkimusmetodia sekä teoreettista viitekehystä.

2.1 Aineisto ja lähteet

Tutkielman aineistona on Euroopan parlamentin päätöslauselma 2020/2777 (RSP) 17. syyskuuta 2020 Venäjän tilanteesta ja Aleksei Navalnyin myrkyttämisestä. Euroopan parlamentin jäsenet kokoontuivat täysistuntoon keskustelemaan tilanteesta 15. syyskuuta Brysselissä, minkä pohjalta koottu päätöslauselma hyväksyttiin 532 puoltavan ääneen voimin (Almqvist, 17.09.2020). Päätöslauselma on julkaistu Europarl-portaalissa Euroopan parlamentin internet-sivuilla, jossa myös lisätietoa muun muassa täysistunnoista sekä unionin instituutioista. Analyysin lukemisen helpottamiseksi on esitettävä huomio, että päätöslauselmassa on kolme osaa. Ensimmäisissä pykälissä päätöslauselma ”ottaa huomioon” tapahtuneen poliittisen kontekstin ja päätöslauselma sidotaan osaksi kansainvälistä keskustelua ja sopimuksia. Toisessa osassa tapauksesta esitetään konkreettisempi tulkinta näiden välineiden avulla. Viimeisessä osiossa parlamentti esittää tuomintansa, vaatimuksensa sekä kehotuksensa suhteessa arvioimaansa tulkintaan ja kontekstiin nähden. Teksti on siten osiensa summa. Analysoitavat sitaatit on valittu teorian ja retoriikan ohjaamana, samalla yrityksenä luoda aineistosta kattava kokonaiskuva.

Tutkielmassa on käytetty monenlaisia lähteitä. Tapaustutkimuksen tueksi rakennettu tausta esittelee päätöslauselmaan johtanutta tapahtumakulkua eri maiden uutisartikkelien ja raporttien avulla sekä asettaa tapahtuneet poliittiseen kontekstiinsa tutkimuskirjallisuuteen viitaten. Uutiset valittiin saatavuuden perusteella internetistä ja ne pyrittiin keräämään eri näkökulmia edustavaksi johdatukseksi tapahtuneeseen. Taustaksi määritetään myös tutkielman riippumattomana tekijänä Euroopan yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka ja Euroopan parlamentin

rooli siinä eri poliittisten instituutioiden verkkosivuihin ja aiempaan tutkimukseen vedoten. Koska pyrkimyksenä on hahmottaa Euroopan parlamentin turvallisuuskäsitystä, sekundaariaineistoa on haettu myös heidän omista linjoistaan. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys rakennettiin turvallistamisen ja retoriikan teorioita tulkiten. Näkökulma turvallisuuteen rakennetaan Kööpenhaminan koulukunnan Barry Buzanin, Ole Wæverin sekä Jaap de Wilden (1998) turvallistamisteoriasta teoksesta ”Security: a new framework for analysis”. Turvallisuusteorian tulkitsemisen tukena on käytetty myös Kari Laitisen (1999) ”Turvallisuuden todellisuus ja problematiikka” teosta, jossa tutkitaan kylmän sodan jälkeisiä turvallisuuden eri orientaatiota. Tutkimuksen lukutapana käytetään Chaïm Perelmanin uutta retoriikkaa, jota on tulkittu Kari Palosen ja Hilikka Summan (1998) teoksen ”Pelkkää retoriikkaa: tutkimuksen ja politiikan retoriikat” artikkelien kautta.

2.2 Metodina retoriikka

Retoriikasta kirjoittaneiden Palosen ja Summan (1998, 7) mukaan retoriikassa ei ole kyse yksittäisestä metodista vaan se on laaja eri tulkintoja ja traditioita sisältävä tieteenala, joka nähdään esimerkiksi politiikkaan kuuluvana ulottuvuutena. Metodiksi kuitenkin sovellettuna siitä voidaan lukea esiin erilaisia välineitä analysoida puhetta ja argumentointia. Retoriikan juuret ylettyvät antiikin aikaan asti, jolloin sillä viitattiin taitoon vakuuttaa ja suostutella puheessa (Haapanen 1998, 23). Tämä perinne voidaan edelleen tunnistaa uudemman retoriikan määritelmässä. Sen myötä tarkastelun keskiöön on noussut erityisesti yleisöön vetoavien argumenttien tarkastelu, joiden analyysin kohde riippuu huomioidusta kielenkäytön tasosta (Palonen & Summa 1998, 7 ja 10). Tässä tutkimuksessa tulkitaan Chaïm Perelmanin retoriikan teoriaa argumentaatiosta. Perelmania kiinnosti ”hyvä retoriikka”, sillä hänen pyrkimyksenänsä oli alun perin tulkita argumentaatiossa hyväksyttävien arvojen uskottavuutta ja perusteluja (Summa 1998, 59 ja 63). Argumentaatioteoriasta hahmottuu välineitä, joiden avulla tarkastellaan argumentaatiota kielenkäytössä, jolla pyritään muuttamaan tai vahvistamaan yleisön käsityksiä asioista (Palonen & Summa 1998, 10–11). Summan (1998, 52) mukaan argumentaatio esiintyy teoriassa ”tietoisena vakuuttamiseen tähtäävänä kielenkäyttönä”, jonka analysoimiseen se tarjoaa useita välineitä. Perelmanin argumentaatioteoriaa on kritisoitu retoriikan rationaalisen puolen ylikorostamisesta. Keskeisin kritiikki osuukin oletukseen konsensukseen ajautuvasta järjestäytyneestä retoriikasta, jättäen esimerkiksi vallan, manipulaation ja ideologian teoriassa huomioimatta. (Summa 1998, 72.) Vajavaisuuksista huolimatta Perelmanin perintö retoriikan tut-

kimukselle on merkittävä ja se tarjoaa yhdessä turvallistamisteorian kanssa tutkimukselle kiel-
len ja puheen tarkasteluun toimivat lähtökohdat. Tutkimuksessa hyödynnetään Perelmanin re-
toriikan yleisölähtöisyyden sekä argumentaation lähtökohtien ja tekniikoiden välineitä.

Klassisen retoriikan perintöä jatkavassa argumentaatioteoriassa tarkastellaan määritellyn tai
määrittämättömän yleisön merkitystä. Teoria olettaa, että argumentaatio osoitetaan tiedoste-
tusti yleisölle, jonka hyväksyntää tavoitellaan. (Summa 1998, 66–67.) Näin yleisö voi siis olla
mikä tahansa joukko, johon retoriikalla pyritään vaikuttamaan. Siksi ennen puhetekoa puhuja
tulkitsee asemaansa suhteessa yleisöön ja valitsee retoriikkansa tämän perusteella. Mitä moni-
naisemmalle yleisölle puhutaan, sitä hankalampi argumentteja on muodostaa. Tällöin yhteisiin
kantoihin pyritään sovittamaan usein hyvinkin erilaisia näkemyksiä yhteen. (Kuusisto 1998,
275–276.) Vaikka teoria määritellyn ja määrittämättömän yleisön erottamiseen muodostetaan
kiistellystä yleisen edun teoriaan liitetystä universaalien yleisön käsitteestä, se tarjoaa silti Sum-
man (1998, 68–69) mukaan hyödyllisen tutkimusnäkökulman. Yleisön universaaliuden astetta
tarkastelemalla voidaan tutkia sitä, millaista yleisöä valitulla retoriikalla pyritään vakuutta-
maan (mt. 68–69). Siispä myös tässä tutkimuksessa huomioidaan, että puhuuko retori univer-
saalisti kelle tahansa vai onko kyseessä erityinen yleisö. Universaaliudella viitataan argument-
teihin, joita kuka tahansa voi ymmärtää ja arvioida ja erityisyydellä taas sellaisiin, joilla vedo-
taan tunnetun yleisön intresseihin. On kuitenkin huomioitava, että universaaliyleisö on aina
puhujan tulkinta ja puhe sidoksissa tiettyyn aikaan ja paikkaan suhteessa esimerkiksi kulttuurin
ja sen arvoväittämiin. Se mitkä arvot hyväksytään argumentteina, riippuu siitä mikä on ajan-
kohtana hyväksyttyä. (mt. 67–69.)

Väitteiden vakuuttavuutta voidaan tutkia tarkastelemalla argumentaation lähtökohtia tai sen
tekniikoita. Yleisölähteisyyttä määritellessä käsiteltiin asioita, mihin puheessa voidaan vedota.
Argumentaation lähtökohdilla viitataan näihin julkilausumattomiin “esisopimukseen”, joita
yleisön ei odoteta kyseenalaistavan. Kyseessä on yhteisymmärryksen alue, jossa asioita pide-
tään totena, arvokkaana tai haluttuina itsessään. (Summa 1998, 70.) Toisin sanoen, esisopimuk-
set ovat faktan kaltaisia argumentaation lähtökohtia, jotka ovat kuvitellulle yleisölle itsestään-
selvyyksiä tai vähintäänkin toivottuja asioita. Esisopimukset toimivat retoriikan perustana ja
muodostavat kiistellyistä asioista erotettavan asiajoukon. (Kuusisto 1998, 277–278.) Univer-
saaliuden asteen ja esisopimusten avulla voidaan analysoida, kuinka abstraktilla tasolla arvot,
yleiset asiat ja faktat esitetään (Summa 1998, 70). Vuorostaan argumentaation tekniikoissa
huomio kiinnittyy kieleen. Määritelmiä eri tekniikoista on löydettävissä Perelmanin teoriasta

mittavasti, mutta tutkimuksessa niitä sovelletaan seuraavasti. Summa (1998, 280) toteaa argumentaation tekniikoiden jakautuvan assosiativisiin eli yhdistäviin ja dissosiativisiin eli erotaviin tekijöihin. Tässä rajallisessa tutkimuksessa teoriaa sovelletaan Kuusiston (1998) tavoin keskittyen tarkastelemaan yleisesti, kuinka asioita yhdistetään, erotetaan tai verrataan sekä mitkä tai ketkä asetetaan syy-seuraussuhteeseen sekä miten tapahtunutta havainnollistetaan ja mitä yleistetään.

2.3 Turvallistamisteoriasta yleisesti

Turvallisuus on käsitteenä monitulkintainen ja kiistanalainen, sillä käsitteessä määrittyy useampia toimijoita ja positioita. Turvallisuuden käsitteessä yhdistyvät turvaaja, turvattu sekä se tietty tekijä, jonka vuoksi turvallisuutta päädytään tarkastelemaan. Tässä tutkielmassa Euroopan parlamentin turvallisuuskäsitystä Aleksei Navalnyin myrkyttämisestä tarkastellaan turvallisuustutkimuksessa merkittävän Buzanin, Wæverin ja Jaap de Wildeen Kööpenhaminan koulukunnan turvallistamisteorian avulla. Turvallisuuden käsitteellistä muutosta tutkineen Kari Laitisen (1999, 141) mukaan Kööpenhaminan neorealisteja voidaan pitää laajemman turvallisuuskäsityksen edeltäjinä. Perinteisesti turvallisuudella viitattiin sotilaalliseen turvallisuuteen, jolla valtio ylimpänä toimielimenä turvasi yksilönsä ja suvereniteettinsa kansainvälisessä tilassa (mt. 116). Kylmän sodan jälkeisessä globalisoituvassa maailmassa alkoi kuitenkin ilmetä uusia sotilaallisen turvallisuuden ylittäviä turvallisuuskysymyksiä muun muassa kansainvälisen rikollisuuden parissa, joihin turvallistamisteoria pyrki vastaamaan (Buzan, Wæver ja de Jaap 1998, 2). Sittemmin ilmestyneet uudet koulukunnat ovat esittäneet kritiikkinsä ja vieneet turvallisuustutkimusta omaan suuntaansa. Lisäksi vaikka teoriassa tullaan viittaamaan usein valtioon, myös Euroopan parlamentti Euroopan unionin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa toteuttavana elimenä nähdään tässä tutkielmassa vastaavana toimijana. Tutkimuksessaan Laitinen (1999, 100) kiteyttää turvallistamisteoriaa edeltäneen Buzanin määritelmän turvallisuudesta vapaudeksi uhista ja toisaalta valtion kyvyksi toimia kansainvälisissä suhteissa.

Turvallistamisteorian keskiössä on ajatus turvallisuudesta poikkeuksellisena politiikkana, joka perinteisen sotilaallisen turvallisuuden lisäksi kattaa myös poliittiset, taloudelliset, ympäristölliset ja yhteiskunnalliset asialistat (Buzan ym. 1998, esipuhe). Turvallisuuteen pyritään, mutta se ei ole yksiselitteisesti hyvä asia. Se vaatii, että joku tai jokin esitetään olemassaolon uhkana. Turvallisuus on siten tilana konfliktuaalinen, sillä uhkaava tila todetaan aina jonkun toimesta.

Siksi turvallisuus on Kööpenhaminan koulukunnan mielestä jotain, joka on erotettava päiväpolitiikasta ja muista uhista, johon turvallistamisteoria keskittyy. (mt. 4–5.) Kun tarkastellaan kansainvälistä turvallisuutta, on huomioitava se, että valtiot ja yhteisöt muodostavat jaettuja turvallisuuskäsityksiä, jotka linkittävät kansallisia turvallisuusongelmia yli valtion suvereniiteetin (mt. 12–13). Voidaankin odottaa, että myös Euroopan parlamentin turvallisuuskäsityksessä yhdistyy useampia toimijoita ja positioita. Lisäksi teorian mukaan kansainvälisellä tasolla ilmenee jokseenkin heikkoa johtajuutta ja turvallisuutta koskevia asioita hoidetaan usein alueellisesti (mt.9). Kaiken kaikkiaan eksistentiaalinen uhka riippuu siitä, millä sektorilla ja tasolla sekä mistä näkökulmasta turvallisuutta tarkastellaan (mt. 21–22).

2.4 Käsitteitä ja näkökulmia turvallistamispuheen tarkasteluun

Tässä luvussa tarkastellaan tutkimuksen kannalta olennaisia käsitteitä sekä näkökulmia turvallistamisteoriasta. Buzanin, Wæverin ja Jaap de Wildeen (1998) teorian mukaan turvallistamisessa on kyse erityisestä politiikasta. Turvallistamisprosessissa asia julkisessa keskustelussa voi olla aluksi ei-politisoitu, sitten politisoitu ja lopuksi turvallistettu. Toisin sanoen julkinen asia ei vaadi aina poliittisia toimia, mutta siitä voidaan muodostaa poliittinen kysymys tai lopulta turvallisuusasia, mikäli asia esitetään ja todetaan olemassaolon uhaksi. Näin ollen turvallistaminen oikeuttaa tavanomaisesta politiikasta poikkeavat toimet. Puheenvuoro kiireellisestä ja priorisoitavasta turvallisuudesta ei kuitenkaan ole vielä turvallistamista, vaan vasta ehdotus turvallistamiseksi, joka konkretisoituu, kun asia esitetään ja hyväksytään toiminnan prioriteettina. Turvallistamisessa on siis pitkälti kyse neuvottelusta turvallistamistoimijan ja yleisön välillä. (mt. 23–25.)

Turvallisuustoimija on usein valtio tai jokin muu poliittinen elin, joka puhuu turvallisuudesta (Laitinen 1999, 152). Valtiolla on yleisöjä, joille turvallisuutta määritellään, sekä resursseja suorittaa mahdollisia turvallistamistoimia. Turvallistamisteoria perustuu puheaktiteoriaan, jonka mukaan puhumalla suoritetaan toimia eli puhetekoja esimerkiksi käskyjen ja kysymysten kautta. Puhuminen tekee tilasta todellisen ja ”puhumalla turvallisuutta” turvallistamistoimija voi turvallistaa julkisen asian. (mt. 150.) Laitisen (1999, 101) mukaan käsite ei ole arvovapaa, vaan se on politiikan seuraus jossain tietyssä tilassa. Olemassaoloa uhkaava tekijä ei välttämättä ole todellinen, mutta se esitetään uhkana jollekin kollektiivin sen hetkisellem näkemykselle (Buzan ym. 1998, 26). Kun intersubjektiiivisesti määritellyille olemassaolon uhille tavoitellaan

yleisön hyväksyntää, turvallistamiseen sisältyy usein retoriikkaa ja valtaa. Mikäli turvallisuuskysymys sitten hyväksytään olemassaoloa uhkaavaksi asiaksi, voidaan aloittaa sen rauhoittamiseen pyrkivät toimet. Turvallistaminen on siten myös väline päästä käsiksi epätavallisiin toimiin, jotka voidaan toteuttaa yhteisesti hyväksytyihin periaatteisiin vedoten. Turvallistamisprosessia tarkastelemalla voidaan tutkia, milloin turvallistamisesta esitetty retorinen argumentti saa kannatuksensa. (mt. 24–26.)

Turvallistaminen tapahtuu turvallisuusuhkia määrittelemällä. Turvallisuusuhat vuorostaan määrittyvät turvallistamisen viitekohteen mukaan, jolla viitataan siihen, kenen tai jonka turvallisuuden puolesta puhutaan. Kööpenhaminan koulukunnan määritelmän perusteella se on jotain, joka uhkaa yhteiskunnallisesti merkittävän ja suojellun kohteen olemassaoloa (Buzan ym. 1998, 5). Viitekohde voi olla esimerkiksi yksilö, kansa tai valtio, mutta yhtä hyvin myös ideologia tai kansainväliset normit (mt. 36). Laitinen (1999, 100) kiteyttääkin hyvin, että turvallisuusuhat vaarantavat ydinarvoja tai turvallisuusuhkien takia ydinarvojen vaarantumista pelätään. Tutkielmassa turvallisuusuhkia analysoidaan jo aiemmin mainittujen (ks. Buzan, ym. 1998) turvallisuuden sektorien avulla. Tämän tutkimuksen kannalta olennaisimmat turvallisuusuhat koskettavat sotilaallisen ja poliittisen turvallisuuden sektoreita. Sotilaallisella turvallisuudella tarkoitetaan asevoimien väkivaltaisen yhteenoton uhkaa valtiota tai muuta poliittista ryhmittymää kohtaan. Poliittista turvallisuutta uhkaavassa tilanteessa uhkaava tekijä voi kyseenalaistaa valtion suvereniteettia tai ideologiaa, mutta myös kansainvälisen tason normeja, instituutiota tai sääntöjä (mt. 8, 22.) Jako kategorioiden välillä nähdään tutkielmassa vain suuntaa antavana, koska teoriakaan ei pois sulje mahdollisia päällekkäisyyksiä. Turvallisuus on kuitenkin monen toimijan ja näkökulman käsite. Kansainvälisessä turvallisuudessa onkin kyse suhteellisuudesta ja siitä, miten toimijat ja näiden muodostamat kollektiivit reagoivat toisiinsa uhkien suhteen (mt. 10). Turvallistamistoimijan, turvallistamisyleisön ja turvallisuusuhkien lisäksi tutkielmassa huomioidaan muiden funktionaalisten toimijoiden joukko, joilla voi olla myös dynaaminen rooli turvallisuuskysymyksessä (mt. 36).

Turvallistamisteoriasta kirjoittanut Thierry Balzacq (2005) on pyrkinyt korostamaan puheaktien sijaan yleisön ja kontekstin osuutta teoriassa, jotka hänen mukaansa määrittävät turvallistamispuheen hyväksymisen ehdot. Turvallistaminen on monisyinen prosessi, jossa vakuuttamisen retoriikkaa on tarkasteltava puhetekoja laajemmin (ma. 193). Tässä tutkielmassa turval-

listamisteoria yhdistetäänkin retoriikan metodiin, minkä avulla turvallisuuskäsityksen muodostumista analysoidaan. Kiteytetysti sanottuna turvallistaminen nähdään teoria-aineiston perusteella prosessina, joka myötäilee tarpeita, kehitystä sekä maailman tilaa, jotka määrittävät turvallistamisesta puhuttaessa. Oleellista on siis tarkastella, kuinka turvallisuus määritellään ja oikeutetaan.

3 TAPAUKSEN POLIITTINEN KONTEKSTI

Tässä kappaleessa taustoitetaan tapaustutkimuksen aineiston kannalta olennaista poliittista kontekstia uutislähteisiin, tiedotteisiin ja tutkimuskirjallisuuteen viitaten. Ensimmäisessä alaluvussa käsitellään tarkemmin päätöslauselmaan johtanutta tapahtumankulkua sekä lyhyesti myrkytyksen poliittista taustaa, joilla taustoitetaan aineiston analyysiä. Seuraavassa luvussa tarkastellaan Euroopan yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa (YUTP) sekä todetaan Euroopan parlamentin rooli siinä.

3.1 Myrkytys ja Venäjän politiikka

Uutislähteisiin (ks. esim. Yle, 21.12.2020) viitaten Siperiassa vierailut venäläinen oppositio-politiikko Aleksei Navalny sai paluulennollaan Moskovaan vakavia myrkytysoireita, minkä vuoksi hänet kiidätettiin hoitoon Omskiin 20. elokuuta 2020. Navalny oli Siperiassa työmatkalla tukemassa oppositiota ”älykkäällä äänestämällä”¹ alueen kaupunkivaaleissa (Meduza, 20.8.2020.) Pian Saksa tarjosi tapahtuneeseen apua ja Navalny lennätettiin vaimonsa vaatimuksesta Berliiniin hoitoon (BBC, 22.8.2020). Kuten uutismedioiden tarkastelusta huomataan, tapahtunutta seurattiin ympäri maailmaa. Venäläiset lääkärit olivat kertoneet, ettei epäilyistä huolimatta todistetta myrkystä löytynyt, mutta tulokset Saksassa viittasivat toiseen (Yle, 21.8.2020). Sittemmin myös kemiallisten aseiden kieltojärjestö (OPCW) vahvisti saksalaisten lääkärien tulokset kielletystä Novichok-hermostomyrkystä (NYT, 6.10.2020). Vaikka Bellingcat, The Insider, Der Spiegel ja CNN Navalnyn FBK-säätiö (14.12.2020) ovat todistaneet yhteistutkimuksessaan lähes täysin Venäjän hallinnon olevan yhteydessä asiaan, vaikka Putin on vuorostaan toistuvasti kieltänyt syytökset. Myös venäläisessä mediassa on esiintynyt epäilyksiä myrkytyksen todenperäisyydestä (ks. esim. RBC, 4.9.2020)². Vastauksena tapahtuneeseen Euroopan parlamentti teki ulko- ja turvallisuuspoliittisen ulostulon debatoimalla päätöslauselman tapahtuneesta. Päätöslauselmassa tapahtunut tuomitaan murhan yrityksestä, ja myrkytys liitetään osaksi Venäjän oppositiota sortavaan laajempaan politiikkaan. (Almqvist, 17.09.2020.) Tapahtumista oli esillä useita eri näkökulmia, ja erilaisia kannanottoja ilmestyy edelleen.

¹ Älykäs äänestäminen on Aleksei Navalnyin projekti, millä oppositio ehdokkaita yritetään saada läpi keskittämällä ääniä (Meduza, 20.8.2020).

² Omskilainen lääkäri totesi myrkytysoireiden johtuvan pikemminkin auringosta tai alkoholista (RBC, 4.9.2020)

Vaihtoehtoisten totuuksien rinnalla Venäjän poliittisesta kontrollista ja myrkytystapauksista on kuitenkin tehty paljon tutkimusta. Vastaavia tapauksia on nähty Venäjällä aiemminkin ja kyseinen sotilastason Novichok-myrkky on yhdistetty Venäjän hallintoon myös vuonna 2018, jolloin Venäjän entinen tiedustelupäällikkö Sergei Skripal yritettiin murhata Englannissa (Beltingat, 14.12.2020). Vladimir Gel'man (2016) on tutkinut Venäjän hallintotapaa ja havainnut Putinin hallinnon poliittisessa kontrollissa yhteyden Neuvostoliiton ja maailman autoritaaristen valtioiden sortopoliitiikan tapoihin palauttaa sisäinen järjestys pelolla. Hänen mukaansa nykyiset keinot ovat entistä strategisempia, joiden tarkoituksena on toimia signaalina kannattajille ja estää oppositiotoiminnan leviäminen. (ma. 27–30.) Venäjä on Neuvostoliiton sortumisen jälkeen jälleen kasvattanut asemaansa suurvaltojen joukossa. EU-Venäjä suhteita tutkinut Marcin Kaczmarek (2011, 160) toteaa, että näkökulmien yhteensovittamisessa on hankaluutensa, kun EU:n globaalivisio arvoista, instituutioista ja normeista perustuu solidaarisuuteen, mutta Venäjä vuorostaan nojaa toiminnassaan moniarvoisuuteen. Yhteisillä säännöillä on suuri rooli näkökulmien yhteensovittamisessa yhteistyön mahdollistamiseksi globaalilla tasolla. Toisaalta niiden uudelleentulkinta eri näkökulmista on toiminut useiden kiistojen lähteenä. (ma. 160 ja 172.) Ovathan myös valtiot kansainvälisen tason vahvoja toimijoita. Putin ei kuitenkaan henkilökultistaan huolimatta edusta koko Venäjää, vaan puheessa on erotettava venäläinen yhteiskunta ja Venäjän hallinto. Venäjän syyttäminen tarjoaa mahdollisuuden nähdä länsi venäläisvastaisena. (Kara-Murza 2017, 114–115) Syytökset voivat myös muuten olla osana kiistettyvyyteen.

3.2 EU:n yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka ja EP

Euroopan yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka (YUTP) luotiin yhdessä Euroopan unionin sopimuksen kanssa vuonna 1993 Maastrichtissa. Samalla alkoi Euroopan integraation prosessi, jossa valtaa siirtyi valtioilta ylikansalliselle elimelle. 27 jäsenmaan muodostama liitto on muodostanut kansainvälisesti merkittävän turvallisuustoimijan. YUTP:n keskiössä ovat olleet politiikan alan perustamisesta lähtien kansainvälisen rauhan sekä turvallisuuden, demokratian, oikeusvaltion, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien periaatteet. (Euroopan parlamentti 2021.) Sen toiminnassa vedotaan vahvasti esimerkiksi kansainvälisten sääntöjen noudattamiseen (EU 2021). YUTP:stä kirjoittaneen Jokelan (2014, 133–134) mukaan toiminnan keskiössä on erityisesti ollut tämän ylikansallisen sääntelyn lisääminen ja monenkeskisten instituutioiden vahvistaminen. Myös tutkimuksen tapaus linkittyy vahvasti kansainvälisiin sääntöihin ja erityisesti

kemiallisten aseiden kieltosopimukseen. Lupauksista huolimatta Venäjä ei esimerkiksi ole lopettanut kemiallisten aseiden ohjelmaansa OPCW jäsenmaana (Bellingcat 2020).

YUTP:ssä merkittävintä päätösvaltaa käyttää Eurooppa-neuvosto, mutta myös Euroopan parlamenttia kuullaan institutionaalisen, valtiollisen, kansalaisyhteiskunnan sekä tiedeyhteisöjen välisenä foorumina. YUTP:tä on kehitetty useiden sen toimivaltaa tarkastelevan perussopimuksen parissa. (Euroopan parlamentti 2021.)³ Euroopan parlamentin asemaa YUTP:ssä tutkineen Oleksandr Moskalenkon (2017) mukaan Euroopan parlamentti on vahvistanut rooliaan politiikan alan kehittyessä. Euroopan parlamentti ylittää ymmärretään sekä se halutaan pitää debatin “suurena foorumina”, mikä jatkaa sen perinteistä roolia liberaalidemokraattisten arvojen edistäjänä. Euroopan parlamentin rooli “demokraattisena valvojana” viittaa käsitykseen Euroopan unionista normatiivisena valtana, jonka toimintaa ohjaavat sen luomat arvot. (mt. 2017, 49–50.) Vaikka poliittisesta voimankäytöstä kansainvälisien suhteiden areenalla pyritään yleisesti pidättäytymään, EU on omaksunut esimerkiksi kriisien ratkaisemisessa Venäjää vahvemman strategian pakotteissa järjestystä uhmaaville osapuolille (Kaczmarek 2011, 171). Päätöslauselma on yksi YUTP:n diplomaattinen väline, jossa ehdotetut pakotteet ovat taas konkreettisempia ja vahvempia keinoja (UM 2021). Vaikka tutkimuksen tarkoituksen ei olekaan tutkia ulko- ja turvallisuuspolitiikan onnistumista tai Euroopan parlamentin lausunnon poliittista painoa-arvoa Euroopan unionissa, todettakoon näin kuitenkin tapauksen olevan tutkimisen arvoisen.

³ Lisää yleistietoa YUTP:stä ja Euroopan unionin instituutioiden rooleista kattavasti eri instituutioiden internetsivuilla (ks. esim. EP, UM, Euroopan unioni)

4 ANALYYSI

Tutkimuksen tarkastelukohteena oleva turvallisuuskäsitys muodostuu puheessa. Retoriikan avulla voidaan tutkia, kuinka argumentoimalla puheessa pyritään muuttamaan tai vahvistamaan yleisön käsityksiä asioista (Palonen & Summa 1998, 10–11). Turvallistamispuheessa huomio kiinnittyy sen retoriseen yleisöä suostuttelevaan rakenteeseen, missä uhkakuvien määrittelyssä vedotaan selviytymiseen sekä toiminnan prioriteettiin (Buzan ym. 1998, 25–26). Turvallisuuden todellisuutta voidaan tarkastella analysoimalla, miten ja kuinka siitä puhutaan (Laitinen 2009, 97). Seuraavaksi aineistoa analysoidaan retorisesti tarkastellen turvallistamisteoriaan pohjaten ensin turvallisuuskäsityksen toimijoita ja kannanoton yleisöä yleisemmällä retoriikan tasolla. Sitten perehdytään turvallistamisen viitekohtiin ja keskeisimpiin uhkakuviin samalla tarkastellen, kuinka niistä argumentoidaan. Vaikka analyysin ote on teoriaohjaava, retoriikka metodina ohjaa yleisemmin huomioimaan mitä tekstissä puhutaan, kuka puhuu ja kenelle. Jako analyysin kohteiden välillä on suuntaa antava, sillä myös teoreettisen viitekehyksen käsitteet rakentuvat päällekkäisesti. Valitulla tarkastelulla pyritään kuitenkin muodostamaan kattava vastaus tutkimuskysymykseen: millainen turvallisuuskäsitys myrkytyksestä muodostetaan Euroopan parlamentin päätöslauselmassa.

4.1 Moniäänisen turvallisuuskäsityksen toimijat

Turvallisuudessa viitataan moneen eri toimijaan, joita päätöslauselmassa on myös havaittavissa useampia. Päätöslauselmassa viitataan niin yksilöön, valtioon kuin globaaliin tasoon, mistä toimijoiden positioita voi olla päällepäin hankala käsittää. Jotta ymmärrettäisiin mistä moniäänisessä tekstissä puhutaan, olisi ensin hyvä tarkastella kuka siinä puhuu ja mistä roolista. Buzanin, Wæverin ja de Wilden (1998, 12–13) kansainvälisen turvallisuuden määritelmän mukaan turvallisuusongelmat usein linkittyvät jaettujen turvallisuuskäsityksen myötä. Heti päätöslauselman ensimmäisessä osassa on luettavissa kansainvälisten sopimusten tarkastelu, mikä luo perusta turvallisuuden kansainväliselle arvioinnille ja hakee kannanotolle globaalin tason toimijuutta. Yhteisistä turvallisuuskäsityksistä mainitaan ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kansainväliset sopimukset ja veloitteet sekä kemiallisten aseiden kieltosopimus, joissa Venäjä on osapuolena. Kolmannessa kohdassa esimerkiksi Euroopan parlamentti *“ottaa huomioon Venäjän federaation perustuslain – –, jossa suojellaan sananvapautta sekä kansainväliset ihmisoikeusveloitteet”*. Kyseisessä kohdassa päätöslauselma tunnistaa turvallisuuskysymyksen kansallisen ulottuvuuden, mutta samassa lauseessa se todetaan myös ylikansalliseksi huoleksi.

Näin turvallisuuskäsityksessä yhdistetään globaalin tason sekä itsenäisten valtioiden toimijuus. Tätä monimutkaista toimijarakennetta pyritään selventämään erittelemällä seuraavaksi esimerkiksi turvallisuuspuheen puhuja ja yleisö, joista jälkimmäiseen perehdytään seuraavassa kappaleessa. Näiden avulla pyritään selvittämään, kuka turvallisuudesta puhuu ja kenelle.

Turvallistamistoimija on turvallisuudesta puhuva ja sitä samalla määrittävä toimija, jolla on auktoriteettia saada hyväksyntä omille toimille uhkaaviin tilojen rauhoittamiseksi (Buzan ym. 1998, 26). Päätöslauselmassa Euroopan parlamentti esittää näkemyksensä Venäjän tilanteesta ja Aleksei Navalnyin myrkyttämisestä. Tekstin avaa toteamus muodossa “*Euroopan parlamentti, joka*”, joka toimii jokaisen lauseen rakenteena sekä subjektina. Puhumalla toimitaan suorittaen puheakteja (Laitinen 1999, 150). Päätöslauselmassa Euroopan parlamentti lauseiden subjektina puhuu ja näin toimii läpi päätöslauselman tulkiten ja esittäen ratkaisuja. Puhuja esitetään rakenteessa yhtenäisenä sen sijaan, että kerrottaisiin päätöslauselmasta käydystä debattista ja siitä esiin nousseista mahdollisista erimielisyyksistä. Onhan monen pienemmän valtion kannanotto vahvempi, jos ääni esitetään yhtenäisenä. Päätöslauselmassa siis selkeästi puhuu Euroopan parlamentti itseensä viitaten, mutta muodostuuko tästä myös turvallisuustoimija? Turvallisuuspoliittista kontekstia ensin tarkastellen, sitten tulkiten ja lopuksi tuomiten, Euroopan parlamentti näyttäytyy myös turvallisuuden määrittäjänä sekä tarjoajana, vaikka turvallistamispuhetta ei varsinaisesti sidota käsitteen *turvallisuus* ympärille. Myös turvallistaminen perustuu puheaktiteorian puhetekoihin, joissa lausuminen tekee tilasta todellisen (Buzan ym. 1998, 26). Tässä tapauksessa se tarkoittaa turvallisuudesta ylipäätään puhumista hyväksyttynä päätöslauselmana. Pitkälti kahdessa ensimmäisessä osassa päätöslauselma määrittää turvallisuuden tilaa kohdissa, joissa tämä “ottaa huomioon”, “katsoo”, “huomauttaa” ja “toteaa” kooten käsityksensä turvallisuudesta. Ensimmäisessä osassa määritellään mistä ja kenen kanssa yhdessä turvallisuuskäsitys muodostetaan sekä muodostetaan poliittinen linja mitä noudatetaan. Toisessa osassa tapahtumista esitetään oma tulkinta. Siten puhuminen sekä asian esittäminen ja hyväksyminen olemassaolon uhaksi oikeuttaa politiikan yli menevät turvallistamistoimet (Buzan ym. 1998, 23–24). Näin myös alun perin sisäpoliittisesta turvallisuuskysymyksestä tehdään kansainvälinen turvallisuuskysymys. Viimeisessä osassa Euroopan parlamentti esittää kansainvälisen turvallisuuskysymyksen toimet, joilla pyritään tulkinnan uhkavan tilan rauhoittamiseen. Päätöslauselma hyväksyttynä esityksenä suorittaa siis useita turvallistamistoimia, joita Euroopan parlamentti pitää olennaisina keinoina saavuttaa turvallisuus. Esimer-

kiksi päätöslauselman kohdat “tuomitsee”, “pyytää”, “kehottaa,” ilmaisee tukensa” ovat keinoja, joiden tarkoituksena on luoda turvallisuutta kansainvälisellä tasolla. Monet näistä keinoista ovat sävyiltään pehmeitä eikä ehdottomia. Ehkä häilyvä raja itsenäisten valtioiden määrittämisspiiriin tunnustetaan, mutta samalla voidaan huomata päätöslauselman rajallinen valta. Kuitenkin toiset keinoista ovat toista kovempia, kuten kohdassa: *“toistetaan Navalnyin tapauksen valossa EU:n aiempi kanta, jonka mukaan Nord Stream 2- hanke on keskeytettävä”*, joka asettaa esimerkiksi Saksan energiapolitiikan turvallistamistoimien sijaiskärsijäksi. Vaikka useat toimet ovat ulkoasultaan pehmeitä, niiden parissa myös toimitaan ottamalla poliittisesti kantaa kansainvälisen turvallisuuden tilaan sekä ylläpidetään globaaleja sopimuksia.

Päätöslauselmassa esiintyy myös muita subjekteja, jotka ovat turvallisuuskysymyksen kannalta olennaisia toimijoita. Buzan ym. (1998, 36) kutsuu näitä funktionaaliksi toimijoiksi, joilla on turvallisuuden dynamiikkaan vaikutus, vaikka ne eivät itse olisi turvallistamispuheen viitekohde tai itse turvallistava toimija. Kansainvälisten sopimusten ja turvallistamistoimijan lisäksi päätöslauselma “ottaa huomioon” tekstin aluksi myös julkilausumia tapahtuneesta sekä liittää päätöslauselman osaksi Euroopan parlamentin aiempaa politiikkaa. Päätöslauselman tulkinta turvallisuudesta ei siis suinkaan ole eksklusiivinen vaan linkittyy aiempaan turvallisuuspoliittiseen keskusteluun. Valittujen puheenvuorojen kautta haetaan vahvempaa kollektiivista kantaa ja toisaalta tukevaa linjaa omalle politiikalle. Perustaa haetaan unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan, komission varapuheenjohtajan, ihmisoikeusvaltuutetun, G7-maiden ulkoministerin, OPCW:n pääjohtajan, berliiniläisen sairaalan sekä Saksan hallituksen aiemmista julkilausumista Aleksei Navalnyin myrkyttämisestä. Saksan hallituksen julkilausuma esitetään päätöslauselmassa seuraavasti: *“ottaa huomioon Saksan hallituksen 2. syyskuuta 2020 antaman julkilausuman, jossa se kehotti Venäjän hallitusta kiireellisesti ottamaan kantaa tapahtuneeseen ja tuomitsi iskun mitä jyrkimmin sanakääntein”*. Julkilausumasta korostettu tiukka, tuomitseva ja kiireellinen linja voidaan nähdä myös päätöslauselman perustana. Kuten huomataan, jo päätöslauselman otsikossa yhdistyvät Venäjä ja Aleksei Navalny myrkytyksen toistuvat läpi tekstin merkittävänä toimijoita. Näitä tarkastellaan lisää myöhemmin. Kaikeksi kaikkiaan Laitisen (1991, 101) mukaan turvallisuuden käsite on konstruktio ja sen määrittäminen politiikan seurausta tietyssä tilassa. Päätöslauselmassa on valittu kuunnella kyseisiä toimijoita, vaikka myös vaihtoehtoisia totuuksia on ollut ilmoilla. Päätöslauselma yksittäisen kannanoton lisäksi muodostaa myös eräänlaisen jatkumon turvallisuuskäsityksen muodosta-

ville puheenvuoroille. Kaikilla toimijoilla on erilaista valtaa turvallisuuskysymyksen ympärillä. Kansainväliset toimijat pystyvät käynnistämään kansainvälisen tutkinnan, mutta siihen tarvitaan avuksi myös Venäjän tukea.

4.2 Kannanoton yleisö

Buzanin ym. (1998, 25) mukaan turvallistamisessa on kyse neuvotteluista turvallistamistoimijan ja yleisön välillä. Euroopan parlamentti on yksi EU:n poliittinen elin ja on osaltaan mukana toteuttamassa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, jonka tarkoituksena on ajaa unionin intressejä kyseisen politiikan tasolla. Euroopan parlamentti kansanedustuslaitoksena on debatoinut aiheesta esittäen vastakkaisia näkökulmia Euroopan unionin jäsenmaiden kaikkien kansalaisten puolesta, jonka poliittisen proseduurin tulos päätöslauselma Venäjän tilanteesta ja Aleksei Navalnyin myrkyttämisestä on. Kansa on turvallistamispuheen yleisö, joka jakaa puheessa viitatut yhteiset instituutiot, politiikan ja sen ajamat arvot, joista turvallisuutta perustellaan. Debatissa nämä ovat olleet tulkinnassa yhdessä turvallisuuskysymyksen kanssa. Hyväksytty päätöslauselma on siis politiikan tulos, missä turvallistaminen on hyväksytty yleisön puolesta. Tässä tapauksessa kansan ja sekä tätä edustavat europarlamentaarikot muodostavat päätöslauselman turvallistamisyleisön, jolle toimia perustellaan ja argumentoidaan.

Perelmanin retoriikan mukaan yleisö voi olla kuka tahansa, jonka hyväksyntää tavoitellaan asian puolesta argumentoiden (Summa 1998, 66–67). Päätöslauselmassa voi siis olla turvallistamisyleisön lisäksi muitakin yleisöjä kansainvälistä poliittisena kannanottona tarkasteltuna. Päätöslauselman yleisö on hyvin yleisluonteinen eikä suoria viittauksia meihin tai muihin juurikaan ei synny. Universaalille yleisölle puhuttaessa pyritään sovittamaan hyvin erilaisia näkemyksiä yhteen (Kuusisto 1998, 276). Päätöslauselma puhuu turvallistamisyleisöä universaalimmalle yleisölle, kun päätöslauselmassa esiintyy aiemman tarkastelun myötä useampia eri yleisöjä muodostavia toimijoita. Puhe aiheen puolesta merkitsee, että yleisön hyväksyntä on olennaista tavoitteiden kannalta, sikäli kun suostuttelua ei tarvittaisi, jos käsky olisi mahdollinen (Kuusisto 1998, 275). Päätöslauselmassa puhetta suunnataan vahvasti Venäjälle, jonka sisäisestä asiasta puhutaan ja jonka tulisi Euroopan parlamentin mukaan ensisijaisesti hoitaa asia. Euroopan parlamentti puhuttelee suoraan Venäjää ja tämän instituutioita esimerkiksi, kun tämä esittää seuraavan toimen: *“kehottaa Venäjän viranomaisia lopettamaan poliittisten vastustajiensa häirinnän, pelottelun, heihin kohdistuvan väkivallan ja tukahduttamistoimet – –”*. Vaikka kehotus voi olla turvallistamisen kannalta turha mikäli Venäjä ei jaa samaa käsitystä,

se ainakin pyrkii nostamaan epäkohtia esiin kansainvälisellä areenalla. Kyseeseen tulee myös Perelmanin teoretisoima erityinen yleisö, joka jakaa samaisen turvallisuuskäsityksen esitetyillä politiikan arvoilla. Puheessa luotiin jo heti aluksi yhtenäinen poliittinen linja lausunnoista ja sopimuksista. Kuulijoita ovat myös *“Venäjän demokraattisen voimat”*, joille Euroopan parlamentti ilmaisee solidaarisuutensa ja jotka nähdään siten ehkä Venäjää lähempänä erityistä yleisöä.

Lisäksi Euroopan parlamentti puhuttelee unionin muita instituutiota ja jäsenmaita, kun ilmaisee *“ettei Venäjää voida enää pitää strategisena kumppanina”* ja kohdassa, jossa parlamentti *”toistaa, että on käynnistettävä kiireellisesti EU:n Venäjän-suhteiden perusteellinen ja strateginen uudelleenarviointi ––”*. Nämä lauseet ovat päätöslauselmassa jyrkimpiä ja ehdottomampia tulkintoja ja vaikka Venäjää kehoitetaan toimiin, on päätös jo suhteiden uudelleentarkastelusta tehty. Kumppanuuden tarkastelu merkitsee koko unionin sisäisen politiikan tarkastelua jäsenmaihiin asti ulottuen seuraavasti: *“kehottaa jäsenvaltioita koordinoimaan kantojaan suhteessa Venäjään ja puhumaan yhtenäisesti yhdellä äänellä kahden- ja monenvälisillä foorumeilla Venäjän viranomaisten kanssa”*. Siten myös Euroopan unionin sisälle muodostuu monta kuulija ja toimijaa, joita päätöslauselmassa aktiivisesti suostutellaan ja osallistetaan. Kuten huomataan, vaikka jäsenmaat noudattavat unionin yhteistä linjaa, esiintyvät ne myös yksittäisinä ja itsenäisinä turvallisuuskäsityksessä. Puhujan tarkoituksena on suostutella nämä toimimaan oman ulko- ja turvallisuuspolitiikkansa sivuttaen. Päätöslauselma puhuu siten myös turvallistamisyleisöä isommalle joukolle.

4.3 Kansainvälinen oikeus ja kansainväliset normit uhattuina

Aineistossa viitataan usein kansainvälisen tason turvallisuustilanteen heikkenemiseen. Turvallisuudesta ylipäätään puhuminen tarkoittaa Buzanin ym. (1998) teorian mukaan tilannetta, jossa jokin koetaan uhkana turvallisuudelle. Uhkakuvan viitekohteen turvallisuus on uhattuna ja sen olemassaolo halutaan turvata (Buzan ym. 1998, 36). Tällaisia tärkeänä pidettyjä asioita on havaittavissa päätöslauselmassa useampia, mutta aluksi esiin nostetut kansainväliset sopimukset toimivat suorasti tai epäsuorasti punaisena lankana. Kun kansainväliset sopimukset esitetään uhattuina, maailmanpoliittisesti merkittävät toimijat loogisesti argumentoivat kansainvälisen turvallisuuden ja oikeuden puolesta omista näkökulmistaan. Näin rakentuvat myös päätöslauselman argumentoinnin lähtökohdat, jossa kansainväliset sopimukset näyttäytyvät esiso-

pimuksina yleisön ja puhujan välillä. Esisopimukset ovat faktan kaltaisia argumentaation läh-
tökohtia, jotka ovat kuvitellulle yleisölle itsestäänselvyyksiä tai vähintäänkin toivottuja asioita
(Kuusisto 1998, 277–278). Kansainväliset säännöt ja normit esiintyvät tekstissä asioina, joita
pitää suojalla ja joihin vedoten tuomintakin esitetään. Nämä esisopimukset esitetään tekstissä
itsestäänselvyyksinä ja siten argumentteina, joista perustelut johdetaan. Päätöslauselmassa esi-
tetään tulkinta “– – tämä viimeisin murhayritys on tuorein esimerkki siitä, että Venäjän fede-
raatiossa on taannuttu vakavasti ihmisoikeuksien suojelussa ja yhteisesti sovittujen demokraat-
tisten periaatteiden sekä oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamisessa;”, josta näitä voidaan huo-
mata. Demokratia ja oikeusvaltion periaatteet esitetään päätöslauselmassa normaalina tilana.
Näin myös murhayritys esitetään vakavana ihmisoikeuskysymyksenä ja syynä turvallisuus-
desta puhumiseen. Päätöslauselmassa vedotaan esisopimusten laiminlyöntiin ja sen yhdistetään
tämä Venäjän federaatioon. Tällä muodostetaan käsitys, jossa turvallistamisen normaali toi-
mija näyttäytyy kykenemättömänä tilanteeseen puuttumiseen. Kaiken kaikkiaan päätöslausel-
massa uhatuiksi määritellään demokratian, oikeusvaltion, sananvapauden ja poliittisten oikeuk-
sien arvot. Esisopimukset ovat siis asioita, joita yleisön ei odoteta kyseenalaistavan (Summa
1998, 70). Vaikka arvojakin voitaisiin minkä tahansa muun asian tavoin kyseenalaistaa, teks-
tissä vedotaan niiden kansainväliseen ulottuvuuteen ja Venäjään sopimusten osapuolena. Eu-
roopan parlamentti myös kehottaa ”EU:ta vaatimaan jatkuvasti, että Venäjä kumoaa tai muut-
taa kaikki lait, jotka eivät ole kansainvälisten normien mukaisia”. Kansainväliset normit esi-
tetään tekstissä turvallistamisen viitekohteena, joiden puolesta on toimittava, jotta turvallinen
tila saavutettaisiin. Kuten aiemmin on tarkasteltu, yhdistämällä sopimukset Venäjän lakiin py-
ritään luomaan puheelle yhteiset lähtökohdat. Päätöslauselmassa yhdistyvätkin usein viitekoh-
teen tasot kansallisella sekä kansainvälisellä tasolla.

Päätöslauselmassa Euroopan parlamentti tulkitsee tilannetta samalla luoden siihen historiallis-
poliittista kontekstia. Jo päätöslauselman otsikko “*Venäjän tilanteesta ja Aleksei Navalnyin
myrkyttämisestä*” kertoo lähtökohdan tarkasteluun, jossa tapahtunut ja täten myös viitekohteet
sekä uhkakuvat linkitetään osaksi EU:n ja Venäjän välisiä suhteita. Kun tarkastellaan tarkem-
min mitä kansainväliset normit ja etenkin useimmin mainitut perus- ja ihmisoikeus- ja ihmisoikeus-
huomataan turvallistamisen viitekohteena olevan myös osaltaan Venäjän kansalliset sopimusten
maailmankansalaisina. Päätöslauselmassa kehoitetaan Venäjää näin: “...lopetetaan vallitseva
rankaisemattomuuden ilmapiiri, joka on jo johtanut useiden toimittajien, ihmisoikeuksien puo-

lustajien ja oppositiopoliitikkojen kuolemaan – – heidän täytyy pelätä oman henkensä tai perheenjäsentensä tai ystäviensä hengen puolesta – –. Muina viitekohteina esiintyy siis toisinajattelijoiden asema Navalny mukaan luettuna. Nämä esitetään jopa henkensä puolesta uhattuina. Turvallistamisen viitekohteen olemassaolo on uhattuna (Buzan ym. 1998, 36). Navalny tunnustetaan päätöslauselmassa merkittäväksi toisinajattelijaksi ja opposition johtajaksi, jonka urasta on yritetty tehdä loppu jo useampaan kertaan. Navalnyin panos demokratialle todetaan useampaan kertaan, siten että tämä näyttäytyy tekstissä uhattuna demokratian keulahahmona niin Venäjällä kuin esimerkiksi Valko-Venäjälläkin. Myrkytysten koetaan uhkaavan venäläisten kansalaisten lisäksi myös “Euroopan sisäistä turvallisuutta” ja siten omia kansalaisia, jotka ovat olleet aikaisempien myrkytystapausten sivullisia uhreina. Viitekohteina voidaan siten nähdä myös Euroopan unionin ulko- ja turvallisuuspolitiikan mukaiset arvot. Yhdessä ne kansainvälisten normien kanssa toimivat myös turvallisuuskäsityksen perustana. Demokratia, ihmisoikeudet ja oikeusvaltioperiaate ovat ”yhteisten sopimusten” lisäksi myös Euroopan unionin vakaita arvoja. Puheentasolla kuitenkin huomioidaan edelleen yleisön universaalius ja arvot yritetään esittää jokseenkin abstraktilla tasolla.

4.4 Keskeisimmät turvallisuusuhat ja argumentointi

Viimeisimpänä tässä tutkimuksessa analysoidaan viitekohteita uhkaavia tekijöitä. Buzanin ym. (1998, 5–7) mukaan turvallisuusuhat määrittyvät turvallisuuden viitekohteen mukaan, joita voidaan edellisen tarkastelun jälkeen lähestyä turvallisuuden eri sektorien kautta. Päätöslauselmasta esiin nousevat erityisesti sotilaallisen ja poliittisen turvallisuuden uhkakuvat, jotka usein myös linkittyvät toisiinsa. Tapahtuma tuomitaan päätöslauselmassa “*murhan yrityksestä*”, minkä kautta aineistosta on havaittavissa kaksi hyvin keskeistä uhkakuvaa. Nämä ovat kemiallisten aseiden käyttö itsessään sekä Venäjä ja aiemmasta tutkimuksesta ammentaen tämän harjoittama “pelon politiikka” (ks. Gel'man 2016).

Yhtenä keskeisimpänä uhkakuvana aineistosta on havaittavissa kemiallisten aseiden uhka. Aineistossa todetaan “– – että kemiallisten aseiden käyttö on kaikissa olosuhteissa kansainvälisen oikeuden ja erityisesti kemiallisten aseiden kieltosopimuksen mukaisesti tuomittava rikos”. Myrkytys määritellään alussa esitettyihin kansainvälisiin sopimuksiin ja julkilausumiin viitaten kielletyn kemiallisen aseiden käyttönä. Buzanin ym. (1998, 7–8) teoriaa soveltaen voimankäyttö ja pakottaminen uhkaa sotilaallista turvallisuutta ja kansainvälisten sopimusten rikko-

minen vuorostaan poliittista turvallisuutta. Kemiallisten aseiden kieltosopimuksen voidaan jälleen katsoa olevan Perelmanin kaltainen esisopimus, joka toimii argumentaation lähtökohtana. Onhan päätöslauselman osapuolet allekirjoittaneet sopimuksen. Sillä näyttää olevan myös oikeudellista painoarvoa, koska tämän laiminlyönti nähdään rikoksena, josta on rankaistava. Kemiallisten aseiden uhka esitetään syvänä ja toistuvana huolena historian valossa, joka tuo osaltaan vakavuutta syytöksiin. Tuominta esitetään, vaikka kansainvälistä tutkintaa ei ole saatu päätökseen tai rikoksesta vastuullisia oikeuden eteen. Päätöslauselmassa silti vaaditaan kansainvälistä tutkintaa siitä *“onko Venäjän kemiallisia aseita koskevia kansainvälisiä sitoumuksia rikottu”*. Sikäli kun tilanteesta esitetty tulkinta on esitetty vielä jokseenkin keskeneräisestä prosessiin, argumentteja voi löytää myös muualta. Näin päätöslauselmassa esiin nousee esimerkiksi Venäjän haluttomuus tutkia asiaa sekä venäläisten lääkärin eroavat todistukset, jotka molemmat vaikeuttavat kansainvälisesti pätevää tutkintaa tapauksesta. Keskeneräisyydestään huolimatta se todetaan *“rikkomuksena kenen tahansa toimesta”* sotilastason hermomyrkyin paljastettua Novichok-yhdisteeksi kiellettyjen aineiden listasta. Lisäksi, koska myrkytys liitetään osaksi Venäjän tilannetta, päätöslauselmassa viitataan myös viimeaikaisempiin lakimuu-toksiin, joiden esitetään uhkaavan Venäjän oppositiota. Myrkytys on siis ennen kaikkea kansainvälisten sopimusten rikkomusten ja voimankäytön uhka, mutta samalla myös väline tulkita Venäjän poliittista tilannetta.

Venäjästä ja tämän hallintotavasta muodostuu toinen merkittävä uhkakuva. Sen lisäksi, että Venäjä on sopimuksia rikkova osapuoli, myrkytys päätöslauselmassa sidotaan osaksi Venäjän laajempaa politiikkaa. Päätöslauselma korostaa että, *“tapaus on yksi esimerkki Venäjän harjoittamasta laajemmasta sisäpoliittisesta painostuksesta ja sen harjoittamista maailmanlaajuisista aggressiivisista toimista.”* ja toisessa kohtaa toteaa, *“että poliittiset salamurhat ja myrkytykset ovat Venäjällä hallinnon järjestelmällisesti käyttämiä välineitä, joiden maalitauluna on tarkoituksellisesti oppositio”*. Kemiallisten aseiden käyttäminen nähdään Venäjän *“tarkoituksellisina”* ja *“järjestelmällisinä”* toimina, joihin muun muassa hallituksen tiedotusvälineet osallistuvat. Esisopimuksena jälleen taustalla ajatus opposition vapaudesta demokraattisessa hallintotavassa. Näin myös toisaalta Venäjän painostaminen näyttäytyy turvallisuusuhkana Buzanin ym. (1998, 22) poliittiselle turvallisuudelle, jossa ideologia uhkaa kansainvälisiä normeja, instituutioita ja sääntöä. Toisaalta ”pelon politiikasta” voisi muodostua uhkakuva myös yhteiskunnallisen turvallisuuden piiristä. Yhteiskunnallisessa turvallisuudessa toisinajattelijoiden identiteetti nähdään uhattuna yhteiskunnassa (Buzan ym. 1998, 22). Uhkakuvien tueksi

argumentteja esitetään myös venäläisen ihmisoikeusjärjestön perusteella sen sijaan, että luotettaisiin vain länsimaisiin lähteisiin. Myös taloudellisen turvallisuuden ala välittyy epäsuorasti turvallistamistoimia tarkastellessa. Päätöslauselmassa toistetaan *“Navalnyin tapauksen valossa EU:n aiempi kanta, jonka mukaan Nord Stream 2 -hanke on keskeytettävä;”*. Taloudellisesti merkittävänä Nord Stream 2 -kaasuputkihanke on jo herättänyt aiemmin keskustelua energiapoliittisena kysymyksenä. Voitaisiinkin pohtia, onko suurimittainen energiahanke keskinäisriippuvuuden kannalta uhkakuva. Tämä kuitenkin jääköön maininnan tasolle ja toisen tutkimuksen aiheeksi. Kaiken kaikkiaan Päätöslauselmassa esitetyt argumentit osoittautuvat painavaksi, sillä esimerkiksi EU:lta vaaditaan laatimaan *“kunnianhimoisista rajoittavista toimenpiteistä ja lujittaa voimassa olevia Venäjän vastaisia pakotteitaan”*. Esitetyt argumentit näyttävät hyvinkin voimakkaina, mikäli ne mahdollistavat “kunnianhimoiset” toimet ja pakotteet sekä ylipäättään puuttumisen kansainväliseen turvallisuuskysymykseen.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkielman tarkoituksena oli hahmottaa Euroopan parlamentin turvallisuuskäsitystä Venäjän tilanteesta ja Aleksei Navalnyin myrkyttämisestä analysoimalla turvallistamisen retoriikkaa tämän päätöslauselmasta. Tutkielmaan valittu Kööpenhaminan koulukunnan turvallistamisteoria mahdollisti turvallisuuskäsityksen tarkastelun konstruktiivisena ja subjektiivisena käsitteenä. Buzanin ym. (1998) laajan ja monisyisen teorian avulla päätöslauselmasta havaittiin turvallisuuskäsitykselle olennaisia komponentteja turvallistamisen käsitteistöllä. Tutkimuksessa Euroopan parlamentti näyttäytyi sekä turvallisuuden määrittäjänä että tarjoajana. Yhdessä retoriikan kanssa huomattiin, että kyseessä oli kuitenkin vain yksi puheteko monen toimijan ja yleisön moniäänisessä turvallisuuskysymyksessä, minkä tarkasteluun myös jokin toinen turvallisuuden teoria olisi sopinut. Kaiken kaikkiaan turvallisuuskäsityksessä yhdistyi laaja-alaisesti eri toimijoita, yleisöjä, viitekohteita ja uhkakuvia, joiden määrittymistä ohjasi myös YUTP:lle tutut arvot kansainvälisten sopimusten, normien ja sääntöjen saralla. Turvallisuuskäsityksestä muodostettiin alusta alkaen kansainvälinen Venäjän sisäpolitiikan ylittävä turvallisuuskysymys. Analyysi osoitti, että Venäjä ja Aleksei Navalny myrkytyksen kohteena yhdistyy ja toistuu läpi tekstin merkittävinä toimijoita, uhkakuvina ja viitekohteina.

Retoriikan tutkimusmetodi täydensi tutkimuskysymykseen vastaamista, sillä se helpotti erottamaan ja analysoimaan politisoinnin argumentteja turvallistamisesta. Päätöslauselma hahmotui kansainvälispoliittisena kannanottona sekä turvallisuusdebatin tuloksena, mistä puhujia, yleisöä sekä argumentaation lähtökohtia ja välineitä pyrittiin havainnoimaan. Molemmilla oli oma rooli usean toimijan ja position yhteensovittamiseksi. Toisin sanoen turvallisuuskäsityksessä havaittiin useampia toimijoita ja yleisöitä, joiden monitulkintaisia positioita pyrittiin saamaan analyysissä näkyville. Huomion arvoisena erityisesti se, että päätöslauselmassa esiintyi turvallistamisen perustoimijoiden lisäksi useita turvallisuuskäsitykseen vaikuttavia funktionaalisia toimijoita. Lisäksi huomattiin, että päätöslauselmassa puhuttiin ja argumentoitiin sekä erityiselle että universaalimmalle yleisölle. Turvallistamisen tunnistaminen erityisenä politiikkana ei ole itsestään selvä prosessi, etenään kun päätöslauselma ottaa kantaa kansainväliseen turvallisuuteen. Kuten aiempi tutkimus on osoittanut, ovat EU:n ja Venäjän globaalivisiot itsestään jo usein konfliktien takana (ks. Kaczmarek 2011). Tutkimuksessa onnistuttiin vastaamaan tutkimuskysymykseen tarkastelemalla turvallisuuden puolesta argumentointia turvallistamisen onnistumisen sijaan.

Analyysi osoitti Euroopan parlamentin turvallisuuskäsityksen rakentuvan YUTP:n arvoja, turvallisuuskeskustelun jatkumoa sekä historiallispoliittista kontekstia myötäilevien argumenttien myötä. Turvallisuuskäsityksen punaisena lankana näyttäytyi viittaaminen kansainvälisiin normeihin, sopimuksiin ja instituutioihin esisopimusten, toimijoiden sekä argumenttien asemasta. Näistä usein muodostui Perelmanin argumentaatioteorian kaltaisia ”esisopimus” argumentteja, jotka myös yhdistettiin ja rinnastettiin useisiin turvallistamisargumentteihin. Lisäksi kansainväliset normit ja kansainvälinen oikeus esitettiin tekstissä uhattuna. Keskeisimmät niitä uhkaavat tekijät eli uhkakuvat muodostuvat myrkytyksestä sotilaallisen turvallisuuden sekä Venäjältä ja tämän hallintotavasta poliittisen turvallisuuden asialistoilta. Mikäli Venäjä todetaan syylliseksi, tapauksen voidaan katsoa asettuvan osaksi Venäjän ”pelon politiikkaa” (ks. Gelman 2016). Kiteytetysti sanottuna tapaus nosti tärkeänä pidetyt asiat esille ja niiden puolesta debatoitiin Euroopan parlamentin turvallisuuspuheessa. Tulkinta ja argumentit olivat turvallisuuskäsityksen puolesta tarpeeksi painavia perustelemaan päätöslauselmassa esitettyjä turvallistamistoimia ja linjauksia politiikkaan. Toimien toteuttamiseen vaaditaan kuitenkin vielä laajamittaista yhteistyötä niin unionin, jäsenmaiden kuin kansainvälisen järjestyksen tasolla.

Kuten jo tutkielman alussa todettiin, on tutkimuksen tapaus vielä kovin uusi ja tukimaton, missä oli myös haasteensa. Haasteeseen pyrittiin vastaamaan asettamalla tutkimusasetelma kontekstiinsa aiemman tiedon, teorian ja tutkimuksen avulla. Tapauksen laajan yhteiskunnallisen merkityksen ja monen eri näkökulman kautta aihetta voitaisiin tutkia lisää monitieteisesti kansainvälisestä laista uusien hermomyrky-yhdisteiden kemiaan. Koska tapausta kuitenkin tarkasteltiin osana EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikan linjoja, voisi olla mielenkiintoista verrata turvallisuuskäsitystä vastaaviin myrkytystapauksiin. Vertailukohdetta voisi hakea esimerkiksi päätöslauselmassa noteeratusta Sergei Skripalin tapauksesta. Tutkielmassa keskityttiin tarkastelemaan Euroopan parlamentin näkökulmaa tapahtuneeseen, joten vastaavasti voisi olla kiinnostavaa kääntää asetelma vielä toisin päin. Tämä tutkimus kuitenkin tarjosi politiikan tutkimuskenttään analyysiä Euroopan parlamentin turvallistamisretoriikasta ajankohtaisessa YUTP linjauksessa.

LÄHDELUETTELO

AINEISTO

Päätöslauselma 2020/2777 (RSP). Venäjän tilanne ja Aleksei Navalnyin myrkyttäminen. Euroopan parlamentti. 17. syyskuuta 2020. Bryssel. Haettu osoitteesta: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0232_FI.html.

KIRJALLISUUS JA ARTIKKELIT

Balzacq, Thierry (2005): The three faces of securitization: Political agency, audience and context. *European Journal of International Relations*, vol. 11, no. 2. 171–201. Haettu osoitteesta: <https://journals-sagepub-com.ezproxy.jyu.fi/doi/abs/10.1177/1354066105052960>.

Bardakçi, Mehmet (2010): Eu engagement in conflict resolution in georgia: towards a more proactive role. *Caucasian Review of International Affairs*, vol. 4, no. 3. 214–236. Haettu osoitteesta: <https://search-proquest-com.ezproxy.jyu.fi/docview/750356185?pq-origsite=primo>.

Buzan, Barry, Wæver Ole ja de Wilde Jaap de (1998): *Security: A New Framework For Analysis*. Lynne Rienner Publishers, Boulder, Colorado.

Ferrero-Turrión, Ruth (2020): EU sanctions against Russia in the context of the Ukrainian conflict. *Revista CIDOB d'afers internacionals*, 125, 187–208. <https://doi.org/10.24241/rcai.2020.125.2.187>.

Gel'man, Vladimir (2016): The Politics of Fear: How Russia's Rulers Counter their Rivals, *Russian Politics*, vol. 1, no. 1. 27–45. Haettu osoitteesta: https://brill-com.ezproxy.jyu.fi/view/journals/rupe/1/1/article-p27_2.xml.

Haapanen, Pirkko (1996): Roomalaisten korkein taito. Johdanto antiikin retoriikkaan. Teoksessa Palonen, Kari ja Hilikka Summa (toim.): *Pelkkää retoriikkaa. Tutkimuksen ja politiikan retoriikat*, 23–50. Vastapaino, Tampere.

Härtel, André (2019): The EU Member States and the Crisis in Ukraine: Towards an Eclectic Explanation. *Romanian Journal of European Affairs*, vol. 19, no. 2. 87–106. Haettu osoitteesta: <https://search-proquest-com.ezproxy.jyu.fi/docview/2335646805/?pq-origsite=primo>.

Jokela, Juha (2014): EU turvallisuus- ja globaalipoliittisena toimijana. Teoksessa Mykkänen, Juri ja Jari Paakkunainen (toim.): *Johdatus Euroopan unionin politiikkaan*, 133–155. Helsingin yliopisto, Poliitiikan ja talouden tutkimuksen laitoksen julkaisuja.

Kaczmarek, Marcin (2011): Which Rules for the Global Order? The Global Dimension of the Russian-EU Relationship. The Case of International Crises.

Journal of Contemporary European Research. vol. 7, no. 2. 159–174. Haettu osoitteesta: <https://doaj.org/article/a0119ac0249044f5ab43333e5847f527>.

Kara-Murza, Vladimir (2017): The Kremlin Emboldened: Putin Is not Russia. *Journal of Democracy*. vol. 28, no. 4. 110–116. Haettu osoitteesta: <https://search-proquest-com.ezproxy.jyu.fi/docview/1993431094?pq-origsite=primo>.

Kuusisto, Riikka (1996): Sodan retoriikasta. Persianlahden ja Bosnian konfliktit läntisten suurvaltojen lausunnoissa. Teoksessa Palonen, Kari ja Hilikka Summa (toim.): *Pelkkää retoriikkaa. Tutkimuksen ja politiikan retoriikat*, 244–267. Vastapaino, Tampere.

Palonen, Kari ja Summa, Hilikka (1996): Johdanto. Retorinen käänne? Teoksessa Palonen, Kari ja Hilikka Summa (toim.): *Pelkkää retoriikkaa. Tutkimuksen ja politiikan retoriikat*, 7–19. Vastapaino, Tampere.

Palonen, Kari (2012): *Parlamentarismi retorisenä politiikkana*, 21–23. Tampere. Vastapaino.

Summa, Hilikka (1996): Kolme näkökulmaa uuteen retoriikkaan. Burke, Perelman, Toulmiin ja retoriikan kunnianpalautus. Teoksessa Palonen, Kari ja Hilikka Summa (toim.): *Pelkkää retoriikkaa. Tutkimuksen ja politiikan retoriikat*, 51–84. Vastapaino, Tampere.

MUUT LÄHTEET

Almqvist, Viktor (17.09.2020) *MEPs call for EU sanctions against Belarusian President and Navalny's poisoners*. [Lehdistötiedote] Euroopan parlamentti. Haettu osoitteesta: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20200910IPR86829/meps-call-for-eu-sanctions-against-belarusian-president-and-navalny-s-poisoners>. Viitattu 15.02.2021.

Asunmaa, Iris (2018): "A strong union is one that thinks strategically" : analysis of the Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy. [Pro gradu - tutkielma], Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Haettu osoitteesta: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201802271609>.

BBC News (22.8.2020): *Alexei Navalny: Putin critic arrives in Germany for medical treatment*. Haettu osoitteesta <https://www.bbc.com/news/world-europe-53871617>. Viitattu 12.04.2021.

Bellingcat (14.12.2020): *FSB Team of Chemical Weapon Experts Implicated in Alexey Navalny Novichok Poisoning*. [Verkkajulkaisu], Haettu osoitteesta: <https://www.bellingcat.com/news/uk-and-europe/2020/12/14/fsb-team-of-chemical-weapon-experts-implicated-in-alexey-navalny-novichok-poisoning/>. Viitattu 16.02.2021.

Euroopan parlamentti (2021): *Ulkopolitiikan tavoitteet, välineet ja saavutukset*. [Verkkosivusto]. Haettu osoitteesta: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/fi/sheet/158/ulkopolitiikan-tavoitteet-valineet-ja-saavutukset>. Viitattu 01.02.2021.

- Euroopan unioni (2021): Ulko- ja turvallisuuspolitiikka. [Verkkosivusto].
https://europa.eu/european-union/topics/foreign-security-policy_fi. Viitattu 02.02.2021.
- Gerlander, Riitta-Liisa (2003): Kansallisista uhkakuvista yhteisiin ratkaisuihin? Arvio Euroopan unionin yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan suunnasta ja mahdollisuuksista 15 EU-jäsenmaan uhkakuvien vertailun perusteella. [Pro gradu - tutkielma], Tampereen yliopisto. Poliitiikan tutkimuksen laitos. Haettu osoitteesta: <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-11957>.
- Heinäluoma, Eero (20.9.2020): [Facebook-päivitys]. Haettu osoitteesta: <https://www.facebook.com/heinaluoma/posts/3355167851270337>. Viitattu 21.03.2021.
- Kotljär, Mihail (04.09.2020): *Omskij vrach dopustil vliyanie alkogolya ili solnca na sostoyanie naval'nogo*. RBC. Haettu osoitteesta: <https://www.rbc.ru/politics/04/09/2020/5f51fa859a794769cd850908>. Viitattu 14.02.2021.
- Laitinen, Kari (1999): *Turvallisuuden todellisuus ja problematiikka: Tulkintoja uusista turvallisuuksista kylmän sodan jälkeen*. [Väitöskirja], Tampereen yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta.
- Moskalenko, Oleksandr (2017): *The European Parliament in EU external relations: The case of Ukraine and beyond*. [Väitöskirja], Turun yliopisto. Oikeustieteellinen tiedekunta. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-6989-0>.
- Rustamova, Farida (20.08.2020): *Naval'nyj popal v reanimaciyu v tyazhelom sostoyanii, kogda vozvrashhalsya iz Sibiri. A chto on tam delal?*. Meduza. Haettu osoitteesta: <https://meduza.io/feature/2020/08/20/vo-vremya-poezdki-v-sibir-navalnyy-popal-v-reanimatsiyu-v-tyazhelom-sostoyanii-a-chto-on-tam-delal>. Viitattu 14.02.2021.
- Schwartz, Michael (6.10.2020): *Nerve Agent Was Used to Poison Navalny, Chemical Weapons Body Confirms*. New York Times. Haettu osoitteesta: <https://www.nytimes.com/2020/10/06/world/europe/navalny-opcw-russia-novichok.html>. Viitattu 14.02.2021.
- Ulkoministeriö (2021): *EU:n yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka*. [Verkkosivusto]. Haettu osoitteesta: <https://um.fi/eun-yhteinen-ulko-ja-turvallisuuspolitiikka>. Viitattu 02.02.2021.
- Yle (21.8.2020): *Oppositiojohtaja Navalnyi on matkalla Berliiniin – Julia-vaimo mukana lennolla*. Haettu osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-11506473>. Viitattu 14.02.2021.
- Yle (21.12.2020): *Venäläinen oppositiojohtaja Navalnyi huijasi myrkyttäjiltään tunnustuksen puhelimesta: "Jos he olisivat olleet ilmassa pidempään, ehkä asiat olisivat päättyneet toisin"* Haettu osoitteesta: <https://yle.fi/uutiset/3-11709805>. Viitattu 14.02.2021.